

Nr 65.

Af herr **Petrén, Alfred**, *angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning af frågan om fängseläkarnes kompetens i rättspsykiatriskt hänseende.*

Att sinnessjukdom är relativt mycket vanligare bland brottslingar än bland befolkningen i allmänhet är ett sedan länge känt faktum. Medan antalet sinnessjuka bland den fria befolkningen kan uppskattas till cirka $\frac{1}{3}$ %, hafva sålunda de talrika undersökningar, som i olika länder blifvit företagna angående frekvensen af sinnessjuka å straffanstalterna, i allmänhet gifvit det resultat, att 3 à 5 % af fångarne lida af sinnessjukdom. Vidare hafva undersökningar angående förekomsten af sinnessjukdom hos fångar, som blifvit straffade för *vissa* bestämda brott, gifvit vid handen, att affiniteten mellan sinnessjukdom och brott är mycket olika inom olika brottskategorier och att den är störst vid några gröfre brottarter, såsom mord, mordbrand och vissa sedlighetsförbrytelser. En af den berömde kriminologen professor Aschaffenburg verkställd undersökning af alla å fängelset i Halle intagna fångar, som begått otuktiga handlingar mot minderåriga, gaf sålunda till resultat, att icke en fjärdedel af dessa brottslingar kunde betecknas som normala, och i ett af undertecknad jämte tvenne tillkallade sakkunniga, öfverläkaren docent Olof Kinberg och fängseläkaren Thure Petrén på uppdrag af medicinalstyrelsen afgifvet utlåtande med anledning af Riksdagens skrifvelse rörande obligatorisk undersökning af sinnesbeskaffenheten hos vissa brottslingar har påvisats, hurusom det af en jämförelse mellan justitiedepartementets årsberättelser och medicinalstyrelsens register öfver rättspsykiatriska utlåtanden för åren 1903—1907 framgår, att af mordbrännarne öfver 30 % och bland mördarne bortåt 60 % varit sinnessjuka eller psykiskt abnorma.

Med sådana siffror för ögonen bör det vara lätt att inse vikten däraf, att icke sinnessjukdom eller psykisk abnormitet in foro förbises. Från tvenne synpunkter är det af betydelse, att så icke sker, dels med hänsyn till den enskilde individens rättssäkerhet, så att icke sinnessjuka personer riskera ett för dem ödeläggande fängelsestraff i stället för att få den vård deras tillstånd kräver, och dels med hänsyn till samhällsskyddet, så att icke sinnessjuka personer, som alltjämt äro samhällsfarliga, återfå friheten. Till förekommande af båda dessa olägenheter är det nödvändigt, att fängelseläkarne äga icke allt för ringa psykiatriska insikter och erfarenheter, och gäller denna fordran icke endast läkarne vid rannsakningsfängelser, hvilka hafva att afgifva utlåtande i fall af tvifvelaktig sinnesbeskaffenhet, utan minst lika mycket läkarne vid straff- och centralfängelserna samt tvångsarbetsanstalterna, då det närmast beror på dessa läkares sakkunskap, om vid rannsakingen förtisedd sinnessjukdom under strafftiden blir upptäckt, äfvensom huruvida symtomen på en i fängelset så småningom sig utvecklande sinnessjukdom bli riktigt tydda och de för den sjukes vård och samhällets skydd nödiga åtgärderna vidtagna. I belysningen af det nu sagda ter det sig som en egendomlighet, att för nämnda kategori af läkare icke några speciella kompetensvillkor fordras, utan att den för medicine licentiatexamen föreskrifna två månaders kursen i psykiatri anses tillräcklig för en hvilken fängelseläkartjänst som helst. Att denna korta utbildning i psykiatri icke kan vara tillfyllest för uppgifter, sådana som de ofvan nämnda, är väl i sig själf utan vidare klart. Den som vill hafva bekräftelse härpå kan jag emellertid hänvisa till en fångvårdsstyrelsens skrifvelse till medicinalstyrelsen af den 12 juni 1900 åtföljande bilaga, afsedd att upptaga fångar, som, utan att lida af sådan sinnessjukdom att inträde å hospital eller asyl kunnat dem beredas, dock synta vara af sådan sinnesförfattning, att de återgifna till friheten med all sannolikhet skulle blifva till våda för samhället. En blick å denna bilaga (som är återgifven i Kinbergs arbete: Brottslighet och sinnessjukdom, sid. 256—263) visar, att många af de här upptagna äro både typiskt sinnessjuka och i hög grad samhällsvådliga. Att dylika individer — på grund af bristande psykiatrisk sakkunskap hos fängelseläkarne — bli släppta lösa på samhället i stället för att före strafftidens slut öfverflyttas till sinnessjukanstalt, det är en saker-nas ordning, som vi icke böra tolerera.

Under det gångna decenniet hafva också upprepade gånger framställts yrkande på särskilda kompetensvillkor för fängelseläkarne. Sålunda framhöll i en skrifvelse till fångvårdsstyrelsen af den 9 juni 1900 dess dåva-

rande biträdande läkare professor Tigerstedt behovet af att alla fängelseläkare och framför allt de vid de centrala fängervårdsanstalterna äfvensom vid länsfängelserna anställda äga en större utbildning i psykiatri än den som fordras för medicine licentiatexamen samt föreslog med hänsyn härtill, att det för läkartjänster vid nu nämnda straffanstalter skulle fordras 6 månaders tjänstgöring såsom underläkare vid den kriminalanstalt (hospital och asyl) han i samma skrifvelse väckte förslag om.

Ungefär vid samma tidpunkt berörde dåvarande öfverinspektören för sinnessjukvården i riket professor T. Nerander samma fråga, i det han i sin ämbetsberättelse för inspektionsåret 1/5 1899—30/4 1900 betonade nödvändigheten af att garantier vunnes därutinnan, att person, som antoges till fängelseläkare vid de centrala fängelserna och länsfängelserna, vore i besittning af behöriga kunskaper om de vanliga sinnessjukdomarnas kliniska former, vare sig dessa kunskaper förvärfvats genom förordnande som läkare vid något hospital eller genom någon tids daglig tjänstgöring vid någon af de psykiatriska klinikerna.

I det ofvannämnda af undertecknad jämte hrr Olof Kinberg och Thure Petréén hösten 1909 afgifna utlåtandet (hvilket är publiceradt i Allm. Sv. Läkartidningen nr 48 för samma år), hafva vi äfven afhandlat förevarande fråga och därvid framhållit, hurusom för läkartjänsterna vid central- och länsfängelserna borde stadgas icke blott viss, ej allt för kort tids anställning vid sinnessjukanstalt, utan ock *speciell rättspsykiatrisk utbildning*.

Slutligen må nämnas, att medicinalstyrelsen i ett den 6 maj 1908 till Kungl. Maj:t afgifvet yttrande uttalat sig för att vid ansökan till fängelseläkartjänst den borde äga företräde, som minst 4 månader med godt vitsord tjänstgjort som amanuens, underläkare eller biträdande läkare vid något af rikets hospital eller asyl för sinnessjuka. Öfver detta förslag infortrade Kungl. Maj:t yttrande af fängervårdsstyrelsen. Detta yttrande, som afgafs den 11 september 1908, gick ut därpå, att fängervårdsstyrelsen väl fann nämnda tjänstgöring synnerligen önskvärd för sökande af fängelseläkartjänst, men likväl ej ansåg det lämpligt att styrelsen frånkändes fri pröfningsrätt genom att dylik tjänstgöring fastställdes som kompetensvillkor eller att den, som medicinalstyrelsen föreslagit, ovillkorligt borde hafva företräde.

Också hafva några särskilda kompetensvillkor alltjämt icke blifvit föreskrifna för fängelseläkare, utan äger fängervårdsstyrelsen fortfarande nämnda »fria pröfningsrätt», hvilken den ännu så sent som i början af innevarande år använde på så sätt, att till läkare vid landets största straffanstalt för-

ordnades en enskild praktiker, som icke fått någon psykiatrisk utbildning utöfver den för medicine licentiatexamen obligatoriska två-månaders-kursen, oaktadt en af medsökandena under ett flertal år haft anställning vid större vårdanstalter för sinnessjuka.

Då sålunda de här anförda mera officiella framställningarna och förslagen — lika litet som de liknande yrkanden, som under de sista åren upprepade gånger blifvit gjorda vid olika möten och kongresser, senast vid höstens stora kriminalkongress — icke ledt till något som helst resultat, utan det här berörda missförhållandet, att det vid en tjänsts tillsättande icke behöfver fästas afseende vid, huruvida sökanden äger för dess skötande nödig kompetens, alltjämt kvarstår, har jag ansett mig böra framlägga frågan inför Riksdagen.

I anslutning till hvad jag sålunda anført får jag hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda frågan om fängesläkarnes kompetens i rättspsykiatriskt afseende samt därefter vidtaga de åtgärder, som af utredningen kunna föranledas, och, om så synes erforderligt, inför Riksdagen framlägga förslag i ärendet.

Stockholm den 26 januari 1912.

Alfred Petré.
